

רב תרבותיות בהדרכה קליונית

מציגה: לימור ששון
מחלקת נשים

שלוש צלצולי טלפון בשפות שונות

http://www.youtube.com/watch?v=hGWeB4PGu_I •

נושאי ההרצאה

- תרבות, רב תרבותיות – הגדרות ומשמעות
- יעדים חינוכיים
- עמדות והתנהגות – היבטים פסיכולוגיים
- אמונות והתנהגויות בריאותיות – היבטים סוציולוגיים
- תקשורת בהיבט רב תרבותי
- מודלים טיפוליים במפגשים רב תרבותיים

תרבות - הגדרה

- מכלול הערכים, האמונות ותפיסות העולם כפי שהן באות לידי ביטוי בהתנהגותם של בני האדם
- אבני היסוד של התרבות הן, בין השאר, סמלים, טקסים ומיתוסים

רב-תרבותיות

- ✓ גישה אשר מדגישה את חשיבות הייחודיות של תרבויות שונות, במיוחד במסגרת של מדינות קולטות הגירה
- ✓ ריבוי ומגוון של קבוצות שונות במדינה -מבחינה כלכלית, חברתית, דתית, תרבותית ופוליטית
- ✓ ההכרה בזכות קיומן של דעות, השקפות שונות, צרכים ורצונות שונים בחברה
- ✓ מסמל השקפת עולם אינדיווידואלית, המאמינה שאין אמת אחת ודרך אחת שהיא נכונה או טובה יותר מאשר אחרות

רב תרבותיות - ערכי יסוד

מימוש טיפול רב תרבותי מתאפשר בזכות קיומם של שני ערכים חשובים:

- סובלנות - נכונות לקבל את השונה ולכבד את זכותו של הזולת לשמור על שונותו ולתת לה ביטוי
- הסכמיות - הסכמה בין כלל הקבוצות והפרטים על כללי משחק שיהוו את המסגרת בתוכה יוכלו לפעול

הקוד האתי של האחים ואחיות בישראל

- הקוד האתי הינו המצפן המוסרי המכוון את האחיות, המושתת על מערכת הערכים המוסריים שבבסיס החברה והמקצוע
- חובת האחיות להבטיח את שמירת זכויות האדם, ערכיו ואמונותיו של המטופל
- לטפל ללא משוא פנים וללא אפליה בגין גזע, דת, לאום, מין, גיל, השתייכות פוליטית, מעמד חברתי או מצב בריאותי

רב תרבותיות – יעדים חינוכיים

- הסטודנט ילמד, יברר ויזהה את תפיסות ואמונות בנוגע ל: בריאות, תזונה, חולי, מחלה
- הסטודנט ירכוש כלים מעשיים לשיפור התקשורת עם מטופל מרקע תרבותי שונה (תוך התייחסות לכללי תרבות דיבור, תרבות שיח ותרבות מחלוקת)
- הסטודנט יבחן דרכי התמודדות וטיפול פרטניים, קהילתיים וחברתיים של בעיות במפגשים בין תרבותיים במקום טיפולו

רב תרבותיות – יעדים חינוכיים

- הסטודנט ייחשף לדילמות אתיות שמתעוררות במהלך הטיפול במטופל מרקע תרבותי שונה ויכיר דרכים להתמודדות עם דילמות מסוג זה
- הסטודנט ידע לזהות השפעות הגומלין של פרט, חברה וכלכלה על בריאות וחולי
- הסטודנט יבחן ויברר את התפיסות וההטיות התרבותיות של עצמו כבעל אישיות מקצועית

עמדות והתנהגות של המדריך/הסטודנט בהיבט רב - תרבותי

היבטים פסיכולוגיים

גיבוש המידע להתרשמות כוללת

• תכונה מרכזית – CENTRAL TRAIT

- תכונה מרכזית המשמשת מעין מסגרת לפירוש המידע בתהליך גיבוש ההתרשמות
- תכונה מרכזית אחת יכולה לשנות את משמעותן של תכונות אחרות

גיבוש המידע להתרשמות כוללת - המשך

• אפקט הראשונות – PRIMARY EFFECT

- המידע הראשוני בהתרשמות הכוללת
- מידע מאוחר יותר עשוי לסתור את המידע הראשוני

גיבוש המידע להתרשמות כוללת - המשך

• אפקט האחרונות – RECENCY EFFECT

השפעת המידע המאוחר על ההתרשמות הכוללת.

מתי משתמשים באפקט זה ?

- כאשר אנשים מתבקשים במפורש להעריך מחדש אדם בעקבות מידע חדש שהתקבל עליו
- כאשר טווח הזמן בין הצגת המידע החדש לבין החשיפה הראשונית מספיק גדול
- כאשר המידע החדש נושא אופי קיצוני (טוב/רע מאד)

גיבוש המידע להתרשמות כוללת - המשך

• אפקט ההילה – HALO EFFECT

אנו נוטים לראות את הזולת כבעל תכונות עקביות. אם אנו סבורים שהזולת הינו טיפוס חיובי, נייחס לו תכונות חיוביות, בין אם תכונות אלו מאפיינות אותו או לא.

סכמות – מסגרות קוגניטיביות

הגדרה

קובצי מידע מאורגנים, המאוחסנים בזיכרון, משקפים את הדרך שבה העולם החברתי פועל ומאפשר לאדם לקטלג מידע חדש הקשור לסכמה

תכונות

- פרי ניסיון העבר שלנו
- משפיעות על תהליכי עיבוד המידע שלנו והתנהגותנו
- מהוות כלי יעיל ביותר לסינון שפע המידע הזורם אלינו
- מאפשרות לחזות התנהגויות שונות ולהגיב עליהן ביתר מהירות

סוגי הסכמות

• סכמות אנשים – PERSON SCHEMA

□ מפרטות את הציפיות הכלליות שלנו לגבי מאפייני

אנשים

□ סכמה זו נקראת לעיתים גם אבטיפוס (PROTOTYPE)

סוגי הסכמות - המשך

• **SELF SCHEMA – סכמות עצמיות**

□ סכמות לגבי התפיסה העצמית

□ סכמות אלו משמשות בסיס למיון ולסיווג מידע

חדש הנוגע לתכונותינו או להתנהגותנו

סוגי הסכמות - המשך

• סכמות מאורעות – EVENT SCHEMA

מבנים קוגניטיביים המשקפים השתלשלות שגרתית של מאורעות במצבים מוכרים שונים

סוגי הסכמות - המשך

• סכמות חברתיות – ROLE SCHEMA

□ מפרטות כיצד אנו תופסים קבוצות אתניות שונות, קבוצות בעלי מקצוע שונים, מינים שונים וכד'

□ סטריאוטיפ (STEROTYPE) הינה דוגמא

להשפעה של סכמות חברתיות על תפיסה

בינאישית (מין, ארץ מוצא וכד')

סוגי הסכמות - המשך

• סכמות סיבתיות – CAUSAL SCHEMATA

אם א' מחבב את ב' אנו מצפים שגם ב' יחבב את א'
(PAIRING SCHEME), או אם א' מחבב את ב'
, וב' מחבב את ג', אנו מצפים שא' יחבב את ג'
(GROUPING SCHEME)

סכמות - חסרונות

- טעויות בהסקה - אנו נוטים להקיש על אישיות הזולת על פי מספר תכונות זעום (לדוג': חכם הוא גם נדיב)

עמדה

• הגדרה

מערכת דעות בעלות מרכיב הערכה המשפיעה על התנהגות .

יחסנו לדבר כלשהו – אדם, פעולה, ספר, קבוצה, מכשיר, רעיון וכד'

מרכיבי העמדה

1. מרכיב רגשי – AFFECTIVE COMPONENT – כיוון
והעצמה של הרגשותיו של הפרט כלפיי אובייקט העמדה

2. מרכיב הכרתי – COGNITIVE COMPONENT –
מתייחס למידע שיש לנו על נושא מסוים המבטא את
אמונתנו ודעתנו. המידע יכול להיות אמיתי או שקרי,
מבוסס יותר או פחות.

3. מרכיב פעולתי – CONATIVE COMPONENT –
הנטייה לפעול בדרך מסוימת כלפי אובייקט העמדה

כיצד משנים עמדות ?

- ניתן לשנות את העמדה שלנו כלפי נושא מסוים על ידי שינוי מאחד ממרכיביו

משיכה בינאישית

□ מכל עמדותינו החשובות ביותר הן עמדותינו כלפי אנשים

□ אנו משקיעים אנרגיה רבה במערכות יחסים בינאישיות (הן חיובית כמו חיבה ואהבה והן שליליות כמו סלידה ושנאה)

יסודות משיכה בינאישית

קרבה גיאוגרפית –

- ככל שהזולת או האובייקט נחשף בפנינו יותר פעמים, הוא מתחבב עלינו יותר (מוכרות)
- אחרי דרגה מסוימת של חשיפה, חיבתנו לגירוי עשויה לרדת

יסודות לקיום חיבה בינאישית - המשך

דמיון בדעות –

- אנשים אוהבים להימצא בחברת אנשים המבטאים דעות כשלהם, היות שכך הם זוכים לאישור לדעותיהם ואולי אף מחזקים את הדימוי העצמי שלהם (דגם החיזוקים)
- כאשר אנו מחבבים אדם שאיננו דומה לנו בדעותינו אנו מפרים את שווי המשקל ההכרתי שלנו, היוצר אצלנו מתח ואי נוחות (תיאוריית שיווי משקל הכרתי)
- קיימת באדם נטייה מתמדת לבחון את עצמו לעומת אחרים בעיקר שאין לו קני מידה אובייקטיביים להערכת דעותיו והלימות התנהגותו (תיאוריית ההשוואה החברתית)

יסודות לקיום חיבה בינאישית - המשך

דמיון חיצוני –

□ סוג של תכונות חיוביות לאדם אטרקטיבי

אמונות והתנהגויות בריאותיות בחברה רב תרבותית

עולי אתיופיה

• היבטים בריאותיים

- מאמינים בשיטות טיפול מסורתיות לפתרון בעיות בריאותיות שונות
- שילוב של מספר שיטות טיפול (צמחי מרפא, משחות, אינהלציות וכד')
- איש דת (DABTARA)
- שימוש בקמעות
- שינוי מקום מגורים כדרך טיפול
- הימנעות מפעולות מסוימות בתאריכים מסוימים
- טבילה במים קדושים
- המחלות נובעות מהעלבה של ZAR SPIRIT – האדם ובני משפחתו מבצעים טקס שתיית קפה (BUNA), הבערת קטורת, וכד'
- מחלות הן שילוב של פגיעה גופנית ורוחנית
- אתיופיות שהשתלבו בחברה הישראלית אימצו את הגישה ה"מערבית" כשיטת טיפול מניעתית

• מאפיינים

- שוני המתבטא בהופעה החיצונית
- צבע העור
- שונות חברתית (מנהגים, מסורת)
- פער חברתי/טכנולוגי/כלכלי
- דבקות ביהדות קדומה טרום-הלכתית
- מעוררים רגשות עזים, חשדנות, מיתוסים/סטיגמות (נשירה מבי"ס, פשיעה, השכלה, תרומות דם, מעמד כלכלי)

עולי ברית המועצות

היבטים בריאותיים

- מסוגלות עצמית נמוכה
- מיקוד שליטה חיצוני
- בעיות תקשורת עם נותני השירות

מאפיינים

- גל עלייה גדולה
- הגירה עתירת הון אנושי – השכלה, סטאטוס, מציאת מקומות עבודה
- חברה "מתבדלת" – "גטו" רוסי המספק את רב הצרכים החברתיים והתרבותיים (עיתונים, תזמורות, רדיו, טלוויזיה, בתי ספר וכד')
- זיקה תרבותית-לשונית לארץ מוצא

תרבות ישראלית

היבטים בריאותיים

- רגשנים
- צמצום מרחב אישי – לא איכפת להם לעמוד אחד קרוב לשני
- נוטים להגזמה מבחינת רמת הכאב
- דתיים/חרדים
- לרב עוצמה גדולה מאוד - כוחו ופסיקתו של הרב במגזר החרדי מוחלטים
- גברים חרדים אינם מורגלים לדיבור עם נשים
- גברים חרדים אינם נוגעים בנשים שאינן בנות משפחתם
- חובת הצנעה הגופנית – העדפת טיפול מידי בן אותו מין
- המגזר הדתי מאופיין בנטייה לטפל בבעיות בתוך המערכת ולא להוציאן החוצה, אלא אם הדברים יוצאים מכלל שליטה

מאפיינים

- מהיהודים החילונים:
- 36% ממוצא אירופה-אמריקה
- 23% ילידי ברית המועצות שעלו משנת 1990 ואילך
- 23% הם ילידי ישראל מדור שני לפחות
- 19% ממוצא אסיה-אפריקה
- אשכנזים/ספרדים
- קיבוצניקים/ עירוניים
- שורדי השואה
- דתיים /חילונים

תרבות הערבית

היבטים בריאותיים

- המטופלים מעדיפים לקבל טיפול ע"י צוות מאותו מגדר
- גברים ונשים שאינם בני אותה משפחה אינם רגילים לדבר זה עם זה
- נוטים לחלוק את תחושת הכאב יותר עם בני משפחה ופחות עם צוות מטפל
- הצורך מבטל את האיסור
- תועלת הציבור גוברת על התועלת האישית
- היבט רוחני חשוב לשמירה על שלוה, תפילות למטרות הבראה
- מוסלמי אוכל ביד ימין – יד שמאל
- נחשבת כלא נקייה ולכן לא שותים תרופות דרכה
- טיפול באשה לאחר יעוץ עם בעל/אבא
- מחלה וסבל נתפס כבדיקת אמונה באלוהים

מאפיינים

- בקרב האוכלוסייה הערבית בשנת 2009: 8% הגדירו את עצמם כדתיים מאוד, 47% כדתיים, 27% כלא כל כך דתיים ו 18% כלא דתיים
- נשים מגדירות עצמן דתיות יותר בהשוואה לגברים: מעל מחצית
- מהנשים (55%), מגדירות עצמן כדתיות לעומת 38% מהגברים
- בריאות מתפתחת/מפותחת
- אסלאם/ נצרות/ דרוזים/צ'רקסים
- אמונה באל אחד, אמונה בגורל
- (אתיקה רפואית והחולה המוסלמי/קאסם בדארנה)

תרבות ארגונית

- **הגדרה** - מסגרת קוגניטיבית המכילה עמדות, ערכים, ונורמות התנהגותיות אשר כל חברי הארגון שותפים לה
- **ערכים טרמינליים** - תוצאות ישירות שאותם רוצה הארגון להשיג (מצינות, יציבות, רווחיות, חדשנות, חסכנות וכד')
- **ערכים אינסטרומנטליים** - הצורה הרצויה של התנהגות אשר תעזור להשיג את הערכים הטרמינליים (עבודה קשה, זהירות, סמכות וכד')
- **תת תרבות** - תרבויות שקיימות בתוך חלקים של הארגון ולא בכל הארגון. בכל ארגון גדול קיימות בדרך כלל מספר תת תרבויות המבוססות על הבדלי תפקיד, מקצוע, או יחידות פונקציונאליות שונות.

בריאות וחברה

- אנשים מודדים את בריאותם על ידי השוואה
לאחרים

קנה מידה של בריאות משתנים מחברה לחברה

בריאות וחברה - המשך

- אנשים מגדירים כ"בריא" את מה שנחשב בעיניים טוב מבחינה מוסרית

בארה"ב אורח חיים תחרותי נחשב כ"בריא" משום שהוא תואם את כללי המוסר התרבותי שלהם.
הומוסקסואליות – נחשב אצל חלקם כ"חולנית"

בריאות וחברה - המשך

• קנה מידה תרבותיים של בריאות משתנים במשך

הזמן

המצאות רופאות/ נשים בהשכלה גבוהה, הכרזה שאוננות היא סכנה לבריאות, עישון סיגריות

בריאות וחברה - המשך

• הבריאות מושפעת מן הטכנולוגיה של החברה

חברות עניות נאבקים בתת תזונה / מחלות זיהומיות, לעומת מדינות "עשירות" המנצלות באופן מופרז את משאבי כדור הארץ ויוצרות צורות זיהום חדשות

בריאות וחברה - המשך

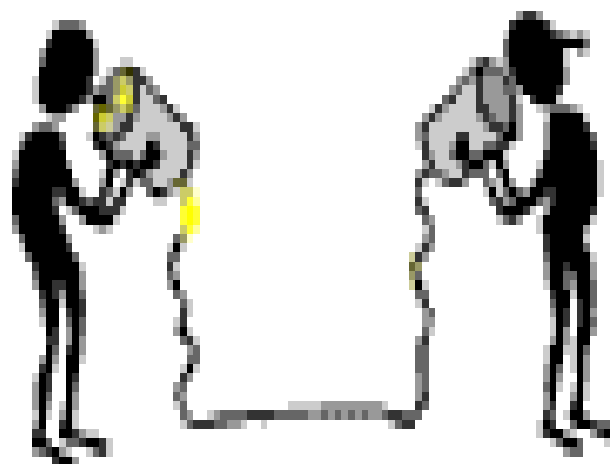
• הבריאות מושפעת מאי שוויון חברתי

בריאות גופנית, נפשית

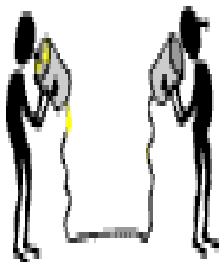
(תמותת תינוקות, הולדת ילדים, אריכות ימים וכד')

תקשורת בחברה רב תרבותית

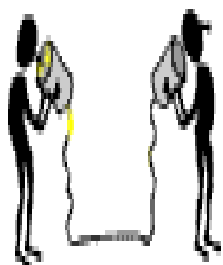
תקשורת

לא ישירה

- לא אומרים מה שחושבים או מתכוונים
- לומר מה שהזולת רוצה לשמוע
- מטרת השיחה לשמר ולטפח יחסים
- לא לפגוע בזולת בכל מחיר
- לא לומר לא באופן ישיר
- לא תמיד יאמר מה שמתכוון

ישירה

- אומרים מה שחושבים או מתכוונים
- אומרים את האמת ולא מה שרוצים לשמוע
- מטרת השיחה מתן אינפורמציה
- כן תמיד משמעו כן
- אומר מה שמתכוון

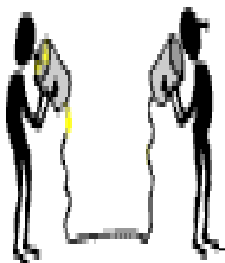
מרחק מסמכות

גדול

- סמכות ואוטוריטה מרכזית ושייכת לבודדים
- יש לכבד את הסמכות
- יחסים פורמאליים
- סטאטוס ומעמד נחשב
- אין לחלוק על סמכות

קטן

- הפרט קרוב לסמכות ובעל גישה אליו
- יש שוויון ביחסים
- יחסים לא רשמיים
- היררכיה, מעמד,
- סטאטוס אינם שוויוניים
- ניתן לחלוק עם האחר
- כי הכל שווים

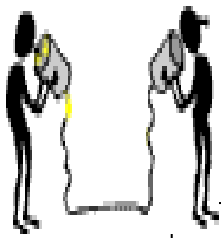
תפיסת העצמי

קולקטיבי

- תלות הדדית בחברה, תודעת אנחנו
- רגש חזק של שייכות לקבוצה
- הפרט חושב על האחרים והקבוצה
- מטרות הקבוצה והישגיה לפני הפרט
- נאמנות לקבוצה והרמוניה בקבוצה מרכזיים

אינדיבידואלי

- עצמאי, יש תפיסת עצמי נפרד
- הערכה גבוהה לייחודיות
- הגשמה עצמית כערך
- הפרט לפני החברה
- נאמנות חלשה לקבוצה

מרחק בין-אישי ומגע

נמוך/גבוה

- המרחב האישי הוא ציבורי
- שיחות עם זרים בקרבה
- מגע מקובל גם על ידי זרים
- מגע וביטוי חיבה ציבורי מקובל
- נשיקה או חיבוק כביטוי לברכה

גבוה/נמוך

- חשיבות למרחב הפרטי
- בשיח עם זרים מרחק גדול יותר
- לא אוהבים מגע עם זרים
- לא מקובל לגעת ולהביע חיבה בציבור
- לחיצת יד כביטוי לברכה

שפת גוף

- שפת גוף מעבירה מסר יותר ממילים - קריצה, חיוך, מבט, צחוק, מחוות ותנועות
- ישנם צלילים מילוליים - לחישות, מקצב, היסוס, הרמת קול ושתיקות

שתיקה

- ישנן תרבויות מסורתיות המקדשות את השתיקה, כי היא שומרת על זכותו של אדם לתרגם את מחשבותיו ורגשותיו למילים
- בתרבות המערב השתיקה מביכה ויוצרת אי-

נוחות

תיאור הסיפור

- העושר של השפה והעיטור המילולי של הסיפור חשובים לעתים מתוכן הסיפור
- הברות מועטות, כגון "או הא", יכולות להיות מלאות משמעות בהקשר חברתי מסוים

מבט עיניים

- קשר עין ממושך מעיד על ביטחון עצמי ואמינות בדברים שנאמרים, אך קשר עין ממושך מידי מבטא עליונות, חוצפה, ורצון להעליב
- קשר עין קצר מידי מבטא חוסר תשומת לב, חוסר כנות, חוסר יושר או ביישנות
- הסטת המבט הצידה או למטה מתפרשת כחוסר עניין ויוצרת בלב המאזין חשש לאי אמינות

מבט עיניים - המשך

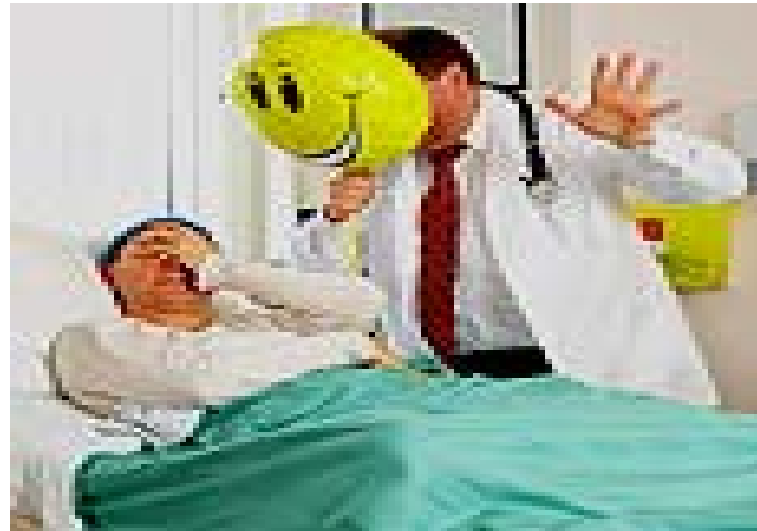
□ עיניים שמטיילות בחדר בזמן שיחה יוצרת תחושה של חוסר נוכחות, חוסר כנות, שקר, או ניסיון להתחמק ולהתגונן מהאשמה

□ שפשוף העיניים עם האצבע או הסתרתן מרמז על חוסר יושר

□ עיניים מושפלות עשויות ללמד על צניעות ועל רמה רוחנית גבוהה מחד, מאידך יכול הדבר לרמז גם על רגשות אשמה, מבוכה, פגיעות ופחד מהתמודדות

מפגשים טיפוליים

קצת סטטיסטיקה....

- בשנת 2009, תושב ישראלי ביקר אצל רופא בממוצע כ 6 פעמים בשנה
- נערכו כ 45 מיליון ביקורים אצל רופאים בשנה
- 8.3 מיליון ביקורים אצל מטפלים במקצועות עזר רפואיים
- נשים מבקרות אצל רופאים יותר מגברים, למעט בגילים צעירים מאוד (0-4) ובגילים מבוגרים (75 ומעלה)

השפעת התרבות במפגש טיפולי:

פנימי

- גורמים אישיים - גיל, מגדר, אישיות, השכלה, ניסיון, מצב פיזי ונפשי וכד'
- גורמים חינוכיים – פורמאליים ולא פורמאליים

חיצוני

- גורמים סוציו-אקונומיים
- גורמים סביבתיים - מזג אויר, זיהום אוויר, דיור, פריפריה, מערכת הבריאות וכד'

מכשולים במפגש טיפולי בין תרבותי

- חרדה מהשונה
- הנחת זהות במקום שונות
- ETHNOCENTRISM/ CULTURECENTERISM
- הכללות וסטריאוטיפיות
- דעות קדומות

כדי להתגבר על המכשולים הללו:

- בחן את הדעות הקדומות שלך
- בחן את הנטיות וההטיות שלך לנורמות והתנהגויות שונים משלך
- בחן כיצד כל זה משפיע על שיקוליך
- התבונן בתגובות שלך וברר את מקורן
- הפוך את ההנחות שלך לשאלות
- דע את עצמך!

Explanatory Model

- לאנשים, במיוחד אלה מרקע תרבותי שונה, יש דרכים שונות מאוד של הבנת:

- ✓ סיבת המחלה
- ✓ מועד הופעת המחלה
- ✓ מהלך וחומרת המחלה
- ✓ הטיפול

אומדן... אומדן....

• כדי להבין אחרים, אנחנו צריכים לשאול מה, למה, איך, ואת מי

- ✓ מה לדעתך הבעיה ממנה אתה סובל? היש לבעיה זו שם?
- ✓ מה לדעתך, גרם למחלה שלך?
- ✓ מדוע המחלה התחילה במועד שהתחילה?
- ✓ מה גורמת לך המחלה? כיצד היא גורמת לכך?
- ✓ עד כמה חמורה המחלה שלך? כמה זמן היא עלולה להמשך?
- ✓ מה מפחיד אותך הכי הרבה?
- ✓ מה הבעיות העיקריות שנגרמות לך על ידי המחלה?
- ✓ כיצד לדעתך, יש לטפל בכך?
- ✓ אל מי אתה פונה לעזרה, מי צריך להיות מעורב בתהליך קבלת ההחלטות?

L-E-A-R-N MODEL OF CROSS CULTURAL ENCOUNTER, GUIDELINES FOR HEALTH PRACTITIONERS

- Listen with sympathy and understanding to the patient's perception of the problem
- Explain your perceptions of the problem
- Acknowledge and discuss the differences and similarities
- Recommend treatment
- Negotiate agreement

לסיכום

- מדינת ישראל היא מדינה קולטת עליה וחברה רבת-תרבותית
- לכל קבוצה אתנית בחברה אמונות, ערכים, נורמות ודפוסי התנהגות המשפיעים על חווית הבריאות והחולי ומעצבים את אופי האינטראקציות בין השותפים
- הטיפול הסיעודי צריך להתבסס על מודעות הכרה ורגישות למשתנים החברתיים והתרבותיים של האוכלוסיות השונות המעורבות במפגש הטיפולי

סיכום - המשך

- הצטרפות סטודנטים מתרבויות שונות למערכת הבריאות מגדילה לא רק את נפחה (במונחים כמותיים), אלא גם את מורכבותה – השפעה על תהליכים, תרבות ארגונית ואקלים חינוכי
- הימצאותם של דוברי רוסית/אמהרית בסגל נתפסת כחיונית – הם אינם רק "מתורגמנים" אלא גם מגשרים בין תרבותיים

לסיכום - מה לעשות ?

א. לפתח יכולת ורגישות תרבותית (מטפלים/מדריכים)

ב. להרחיב את הידע וההבנה של מושגים ותהליכים תרבותיים בעולם של בריאות

ג. לעורר את המודעות לשונות תרבותית של אוכלוסיות המטופלים בחברה הישראלית

ד. לבחון את מערכת יחסים "מטפל-מטופל" והמפגש הטיפולי בהקשר התרבותי

ה. לטפח את הרגישות והעניין במטופל בעל רקע תרבותי נתון

ספר הוראות לחיים

<http://www.youtube.com/watch?v=w8sfEU4ETFM> •

אני ואתה / הרבי מקוצ'ק

אם אני אני
כי אתה אתה
ואתה אתה
כי אני אני,
אני לא אני
ואתה לא אתה.

אבל- אם אני אני
כי אני אני
ואתה אתה
כי אתה אתה
אז אני אני
ואתה אתה

תודעה רכה